

Korespondencya.

Mniszka.

(Psilura monacha).

Pan Góralczyk c. k. krajowy inspektor lasów nadesłał następujące, na podstawie urzędowych źródeł zestawione sprawozdanie o napadzie mniszki na lasy kraju naszego.

Nagle wystąpienie mniszki w r. 1891, wywołało nie tylko w kołach fachowych leśników, lecz także i to w większym stopniu pomiędzy właścicielami, dla których las niejednokrotnie podstawę bytu a często źródło pomocy przedstawia słuszne zaniepokojenie.

Ze mniszka dla lasów świerkowych jest groźną, a dla sosnowych i jodłowych szkodliwą, dostarczyły niezbitego dowodu sąsiednie, klęską tą nawiedzone, kraje, gdzie rozległe obszary lasów zniszczeniu uległy.

Straty materyalne, jakie właściciel lasu przez samo uszkodzenie ponosi, są znaczne; albowiem, oprócz utraty lasu, jest on względami gospodarczemi zmuszony do szybkiego uprzątnięcia i

raptownego pozbywania zarażonego drzewa, którego wartość już z powodu samego uszkodzenia się obniżyła.

Dalszych ofiar materyalnych wymagają koszta kultury zniszczonych przestrzeni.

Jakkolwiek obecnie niebezpieczeństwo mniszki nie daje powodu do tych obaw, jakie w roku 1891 przewidywano, to jednakowoż nie jest ono tak dalece usunięte, iżby dalsza troska o rozwój mniszki miała być zupełnie niepotrzebną, a dotychczas podejmowanych środków ochronnych — którym obniżenie stopnia grożącego niebezpieczeństwa zawdzięczać mamy — całkiem zaniechano, zwłaszcza, iż poniżej skreślony przebieg akcji ratunkowej przeciwko inwazyi mniszki przedsiębranej — wykaże, że owad ten w roku 1892 pojawił się w takich lasach, które od jego obecności jeszcze w roku 1891 były wolnymi.

Obraz usiłowań ku zapobieżeniu zagrażającej pladze, przez kompetentne władze, właścicieli lasów i zarządy lasowe podjętych, podajemy na podstawie sprawozdania, jakie krajowy inspektorat lasowy c. k. Namiestnictwu za lata 1891 i 1892 przedłożył.

Mniszka pojawiła się nasamprzód w nie wielkiej ilości w lasach wzdłuż granicy Szląska pruskiego położonych, w jesieni r. 1890.

Już z wiosną 1891 wystąpienie jej okazało się silniejsze zwróciło na siebie uwagę władz kompetentnych, które też wskazane środki ochronne bezwłocznie zarządziły.

Przyznać należy, iż właściciele lasów przez mniszkę nawiedzonych, do walki z tak groźnym wrogiem z uznania godną ofiarnością przystąpili i walkę tę pod kierunkiem ad hoc przez władze ustawionych delegatów, przy gorliwym współudziale miejscowych zarządców lasowych, o ile dotychczas sądzić należy — skutecznie stoczyli.

Istnienie mniszki w roku 1891 skonstatowano w 5. powiatach, a to: w

Bialskim na przestrzeni lasu	.	.	.	6000 ha
Bocheńskim	„	„	.	144 „
Chrzanowskim	„	„	.	580 „
Myślenickim	„	„	.	12 „
Żywieckim	„	„	.	500 „
razem na obszarze	.	.	.	7236 ha

Z powyższego, przez mniszkę nawiedzonego obszaru lasu, który przeważnie przedstawiał drzewostany sosnowe, uległo silniejszemu uszkodzeniu w powiecie:

Bialskim	350 ha
Bocheńskim	132 „
Chrzanowskim	80 „

z których to ostatnich, przestrzeń 30 ha drzewostanu sosnowego, jako nadziei życia nie obiecującego — musiano wyciąć.

Celem zapobieżenia grożącemu niebezpieczeństwu, zarządzono odpowiednio do okoliczności i faz rozwoju mniszki środki zaradcze, a mianowicie: wyszukiwanie i niszczenie jaj, tępienie gąsienic w gniazdach (zwierciadełkach) i pojedynczo; następnie chwytanie i niszczenie motyli przy pomocy nocnych ogni i sztucznych lamp naftowych, pochodni, niszczenie poczwarek, zakładania obrączek lepowych na drzewach, trzebienie, odgraniczanie nawiedzonych drzewostanów rowami i wiele innych, których skuteczność w sąsiednich, klęską tą nawiedzonych, krajach wypróbowaną została.

W roku 1891 zniszczono;

w powiecie Bialskim gąsienic i poczwarek	47.000 szt.
„ Bocheńskim motyli	7.472 „
„ Chrzanowskim motyli	940.000 „
„ Myślenickim gąsienic i poczwarek	1.500 „
„ Żywieckim motyli	1.200 „

Koszta niszczenia, jakie na ten cel właściciele lasów ponieśli, przedstawiają się następująco:

w powiecie Bialskim	400 złr.
„ Bocheńskim	121 „
„ Chrzanowskim	1.130 „
„ Myślenickim	15 „
„ Żywieckim	130 „

razem przeto wydano na tępienie mniszki

w roku 1891	1.796 złr.
-----------------------	------------

Wystąpienie mniszki w roku 1892 przybrało szersze rozmiary, w skutek czego i akcyja ratunkowa została spotęgowaną, o czem poniżej wykazane cyfry przekonują.

Mniszka w roku 1892 pojawiła się w 12 powiatach, przeważnie w drzewostanach czystych sosnowych, a częścią zaś w drzewostanach mieszanych: z świerka, sosny i jodły złożonych, i do-

tarła do wschodnich powiatów kraju naszego. Obecność jej została sprawdzona w następujących powiatach:

w Bialskim	na przestrzeni	.	.	.	2587 ha
„ Bocheńskim	„	„	„	„	3318 „
„ Chrzanowskim	„	„	„	„	2260 „
„ Jarosławskim	„	„	„	„	250 „
„ Kolbuszowskim	„	„	„	„	750 „
„ Krakowskim	„	„	„	„	— „
„ Łańcuckim	„	„	„	„	650 „
„ Myślenickim	„	„	„	„	40 „
„ Rzeszowskim	„	„	„	„	479 „
„ Ropczyckim	„	„	„	„	300 „
„ Wielickim	„	„	„	„	40 „
„ Żywieckim	„	„	„	„	3400 „

razem zatem na przestrzeni . . . 14074 ha

z której jedynie w powiatach Bialskim, Chrzanowskim i Łańcuckim 325 ha silniejszemu uszkodzeniu uległo i z tych 50 ha w powiecie Chrzanowskim wyrąbać musiano.

Reszta zaś przez mniszkę napadniętych przestrzeni, a więc 13.699 ha tylko częściowo, w sposób dla oka niemal niedostrzegalny, a dla drzew żadnych szkodliwych następstw nie wywołujący — uszkodzonymi zostały, a to głównie z tego powodu, ponieważ przez energiczne środki zaradcze i tępiące nie dopuszczono rozwoju mniszki do stadyum gąsienicy, w którym to stanie — przez obnażenie z igliwa staje się dla drzewa zabójczą. Rezultaty ochrony, jaką w celu zapobieżenia dalszemu szerzeniu się mniszki w roku 1892 przedsięwzięto, przedstawiają się następująco:

I. w powiecie Bialskim:

zabrączkowano lepem drzew	.	.	20.000 sztuk
wybrano rowów izolacyjnych	.	.	4.000 metr.
zebrano i zniszczono gąsienic	.	.	110.300 sztuk

2. powiecie Bocheńskim:

przy pomocy 4386 robotników:

zniszczenie gniazd (zwierciadełek)	.	.	1.602 sztuk
„ gąsienic	.	.	79.719 „
„ poczwarek	.	.	52.090 „
„ motyli	.	.	52.326 „

z których ostatnich 20.379 na samce, zaś 31.947 na samice przypada.

3. w powiecie Chrzanowskim:

zaobrączkowano lepem gąsienicznym, po częściowym przetrzebieniu drzewostanów, przestrzeń 400 ha i dokonano niszczenia gąsienic, jakie pod obrączkami lepowymi znaleziono.

4. w powiecie Jarosławskim:

przeprowadzono zbieranie i niszczenie motyli i gąsienic, szczególnie w lasach skarbu Pełkińskiego, z kąd jednak szczegółowych dat nie dostarczono.

5. w powiecie Kolbuszowskim:

przy pomocy obrączkowania i ogni nocnych uzbierano i zniszczono motyli i mniszki 363 sztuk

6. w powiecie Krakowskim:

znaleziono na kasztanach obok gościńca do Prądnika prowadzącego motyla mniszki 9 sztuk
zaś w lesie Wołowskim poczwarek mniszki i takowe zniszczono 9 sztuk

7. w powiecie Łańcuckim:

zaobrączkowano lepem gąsienicznym wszystkie silniej nawiedzone drzewostany na przestrzeni 50 ha
zaś wszystkie pod pierścieniem znalezione gąsienice mniszki, których ilość niezapodana, zniszczono. Oprócz tego, przy pomocy ogni wyłapano znaczną ilość motyli mniszki.

8. w powiecie Myślenickim:

na przestrzeni lasu zajmującej obszar 40 ha
przeprowadzono środki zaradcze i ochronne, które polegały na tępieniu gąsienic i motyli, bez zapodania cyfry.

9. w powiecie Rzeszowskim:

przy pomocy robotników złapano ogółem motyli mniszki 232 sztuk
a płacono za samicę po 10, zaś za samca po 5 ct. od sztuki

10. w powiecie Ropczyckim:

przy pomocy ogni sztucznych, w czasie trwania rójki od lipca do sierpnia złapano i zniszczono motyli mniszki 1464 sztuk.

II. w powiecie Wielickim:

młódzież szkolna w lesie gminnym Skawińskim
 zbierała i zniszczyła poczwerek mniszki 4269 sztk.

12. w powiecie Żywieckim:

dokonano rewizyi i zaobrączkowano lepem gąsienicznym przestrzeń lasu około . . . 3400 ha
 i przy tej sposobności, jakoteż przy pomocy
 ogni nocnych zbierano i zniszczono:

gąsienic mniszki	857 sztk
poczwerek „	804 „
motyli „	628 „

Koszta niszczeniem mniszki w powyżej wyszczególnionych powiatach w r. 1892 spowodowane, które wyłącznie właściciele lasu ponieśli, przedstawiają się według szczegółowych w tej mierze nadesłanych wypadków następuje:

1.)	w powiecie Bialskim	2.704 złr.
2.)	„ Bocheńskim	2.293 „
3.)	„ Chrzanowskim	3.474 „
4.)	„ Jarosławskim	— „
5.)	„ Kolbuszowskim	480 „
6.)	„ Łańcuckim	300 „
7.)	„ Myślenickim	25 „
8.)	„ Rzeszowskim	— „
9.)	„ Ropeczyckim	70 „
10.)	„ Wielickim	50 „
11.)	„ Żywieckim	665 „
12.)	„ Krakowskim	— „
	zatem razem	10.061 złr.

Z powyższego; cyfrowo przedstawionego, obrazu okazuje się, jak to już wstępie powiedziano, iż niebezpieczeństwo, jakie od mniszki lasom zagrażać może, nie jest jeszcze w zupełności uchylone i dalsze czuwanie przy zastosowaniu środków zaradczych, jakie w szczegółowych w tej mierze wydanych a za pośrednictwem władz politycznych, autonomicznych i galicyjskiego Towarzystwa leśnego właścicielom lasów i zarządom lasowym doręczonych broszurach zapodano, należy do obowiązków każdego prawego i dobro kraju miłującego obywatela, gdyż tylko przy współ-

nych usiłowaniach będzie możliwem stawić skutecznie czoło tak groźnemu nieprzyjacielowi lasów, za jakiego mniszkę — jak o tem smutne, w innych krajach poczynione, doświadczenia przekonują — z całą stanowczością uważać musimy.

Nie należy zatem akcji ratunkowej — która dotychczas okazała się skuteczną — w połowie powstrzymać lecz takową stosownie do zachodzącej potrzeby, aż do zupełnego usunięcia niebezpieczeństwa kontynuować, mając w pamięci zasadę: „finis coronat opus“.

A. Góralczyk.
